

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U002774

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 29-07-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Коваленко Євгеній Сергійович

2. Yevhenii Kovalenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7756-0362

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 053

Назва наукової спеціальності: Психологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 42204 (053 Психологія)

Дата захисту: 07-09-2024

Спеціальність за освітою: Державне воєнне управління

Місце роботи здобувача: Головне управління морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України

Код за ЄДРПОУ: 26605210

Місцезнаходження: Повітрофлотський пр-т, 6, Київ, 03049, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство оборони України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ID 6734

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, 27, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, 27, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 15.41.47

Тема дисертації:

1. Психологічні чинники правової інтолерантності військовослужбовців
2. Psychological factors of legal intolerance of military personnel

Реферат:

1. У дисертації здійснено теоретичний аналіз та емпіричне вивчення проблеми правової інтолерантності військовослужбовців. Показано, що правова інтолерантність військовослужбовців як зневажливе ставлення до норм права, їх умисне порушення, неприйняття правових цінностей, що склалися у суспільстві і в армійських колективах в умовах війни, являє собою велику загрозу для реалізації основної функції ЗСУ – захисту незалежності і суверенітету країни. За більш ніж два роки ведення бойових дій зафіксовано десятки тисяч правопорушень і злочинів, скоєних військовослужбовцями, серед яких самовільні залишення частин, дезертирство, непокора, відмова виконувати накази, навмисні вбивства тощо. У дисертації вперше застосовано поняття мілітарного нігілізму як воєнно-військової форми правового нігілізму, що виражається у запереченні та зневазі до правових норм та втілюється специфічними проявами девіантної поведінки комбатантів – непокорою, дезертирством, СЗЧ, СЗПБ, мародерством, зрадою тощо, а також порушеннями законів та звичаїв війни. Встановлено, що специфіка проявів мілітарного нігілізму полягає у сукупності поведінкових ознак воєнно-обумовленої агресивності – у можливості застосування сили, використання

зброї, можливості підкоряти, завдавати болю та тілесних ушкоджень, вбивати, та водночас морально виправдовувати і дистанціюватися від відповідальності за скоєне. У роботі запропоновано теоретичний конструкт правової інтолерантності, який передбачає: 1) наявність певного подразника, відхилення (морально неприйняттого явища) (Deviance); 2) важливість (нетривіальність, екзистенційне значення) відхилення (Importance); 3) моральна незгода з тим, що відбувається (незгода з відхиленням) – (Moral Disapproval); 4) здатність придушити відхилення (Power); 5) активне втручання (відторгнення, rejection). Інтюлерантність дефініційовано як суб'єктивно виправдане прагнення до вживання сили впливу на існування морально неприйняттого явища. У якості чинників правової інтолерантності військовослужбовців-правопорушників представлено: рівень бойової травматизації; правовий нігілізм, правовий скептицизм, кримінально-інфантильну зараженість, можливість підкоряти, захищати та нападати, розсіювання та зміщення відповідальності, дегуманізацію супротивника, недовіру товаришам по службі, невпевненість у компетентності та бойовому досвіді командирів, безпорадність в екстремальних умовах тощо. У роботі емпірично доведено, що низький рівень правової культури військовослужбовців, цинізм щодо правових норм і інституцій, а також відсутність відповідальності сприяють формуванню їх кримінально-інфантильної зараженості. В дисертації дістали подальшого розвитку наукові уявлення про специфіку сприйняття комбатантами правової реальності в умовах війни (правовий реалізм, правовий нігілізм, правовий скептицизм, правовий цинізм, правовий конформізм, правовий ідеалізм, правовий інфантилізм). Дістало подальшого розвитку розуміння специфіки відчуження моральної відповідальності військовослужбовцями, що скоїли правопорушення, зокрема, емпірично продемонстровано, що виправдовуючи свої дії моральними причинами, військовослужбовці вважають, що закони не відповідають реаліям війни, що правові норми обмежують їхню здатність ефективно діяти; у ситуаціях, де відповідальність розсіюється серед багатьох осіб або інституцій, комбатанти-правопорушники відчують меншу потребу дотримуватися правових норм, що призводить до більш агресивної поведінки і порушення правових обмежень. Показано, що має місце суттєва дегуманізація супротивника, яка за відсутності контролю може призводити до грубих порушень законів та звичаїв війни. Дістали подальшого розвитку також наукові положення щодо специфіки загальної та індивідуальної структури правосвідомості військовослужбовців з девіантною поведінкою, яка характеризується амбівалентним ставленням до права та правової системи. Зазначено, що якщо виявлений правовий нігілізм призводить до анархічних настроїв та порушення законів, то правовий скептицизм комбатантів може стимулювати конструктивні зміни, реформи та інновації щодо правових норм. Дістали подальшого розвитку наукові уявлення щодо психічного здоров'я військовослужбовців, що скоїли правопорушення, зокрема встановлено, що найбільш інтолерантні до права комбатанти характеризуються негативними психічними станами та високим рівнем бойової травматизації, що відбивається на їх особистому благополуччі та активізує готовність скоювати правопорушення.

2. The dissertation provides a theoretical analysis and empirical study of the problem of legal intolerance of military personnel. It is shown, that the legal intolerance of military personnel as a contemptuous attitude to the norms of the law, their deliberate violation, rejection of the legal values that have developed in society and in the army collectives in the conditions of war represents a great threat to the implementation of the main function of the Armed Forces - to protect the independence and sovereignty of the country. For more than two years of hostilities, tens of thousands of offenses and crimes committed by military personnel have been recorded, including voluntary desertion of units, disobedience, refusal to obey orders, deliberate killings, etc. The dissertation first used the concept of military nihilism as a military form of legal nihilism, which is expressed in denial and disdain for legal norms and is embodied in specific manifestations of deviant behaviour of combatants - disobedience, desertion, voluntary abandonment of a military unit, voluntary abandonment of the battlefield, looting, treason, etc., as well as violations of laws and customs of war. It has been established, that the specificity of military nihilism consists in a set of behavioral signs of war-induced aggressiveness - in the possibility of using force, using weapons, the possibility of subduing, causing pain and bodily harm, killing, and at the same time morally justifying and distancing oneself from responsibility for what has been done. The paper proposes a theoretical construct of legal intolerance, which assumes: 1) the presence of a certain irritant, deviation (morally

unacceptable phenomenon) (Deviance); 2) importance (non-triviality, existential significance) of the deviation (Importance); 3) moral disagreement with what is happening (disagreement with deviation) - (Moral Disapproval); 4) the ability to suppress deviations (Power); 5) active intervention (rejection). Intolerance is defined as a subjectively justified desire to use the power to influence the existence of a morally unacceptable phenomenon. As factors of legal intolerance of servicemen-offenders, the following are presented: the level of combat traumatization; legal nihilism, legal skepticism, criminal-infantile contagion, the ability to subjugate, defend and attack, dispersion and displacement of responsibility, dehumanization of the enemy, distrust of fellow officers, lack of confidence in the competence and combat experience of commanders, helplessness in extreme conditions, etc. The work empirically proves, that the low level of legal culture of military personnel, cynicism about legal norms and institutions, as well as the lack of responsibility contribute to the formation of their criminal and infantile contamination. In the dissertation scientific ideas about the specifics of the combatants' perception of legal reality in the conditions of war (legal realism, legal nihilism, legal skepticism, legal cynicism, legal conformism, legal idealism, legal infantilism) were further developed. The understanding of the specifics of disengagement of moral responsibility by servicemen, who have committed offenses has been further developed, in particular, it has been empirically demonstrated, that justifying their actions with moral reasons, servicemen believe that laws do not correspond to the realities of war, that legal norms limit their ability to act effectively; in situations, where responsibility is diffused among many individuals or institutions, combatants-offenders feel less need to comply with legal norms, which leads to more aggressive behaviour and violation of legal restrictions. It is shown, that there is a significant dehumanization of the enemy, which in the absence of control can lead to gross violations of the laws and customs of war. Scientific provisions regarding the specifics of the general and individual structure of legal awareness of servicemen with deviant behaviour, which is characterized by an ambivalent attitude to law and the legal system, have also received further development. It is noted, that if the revealed legal nihilism leads to anarchic attitudes and violations of laws, then the legal skepticism of the combatants can stimulate constructive changes, reforms and innovations regarding legal norms. Scientific ideas regarding the mental health of servicemen, who have committed offenses have received further development, in particular, it has been established, that the most law-intolerant combatants are characterized by negative mental states and a high level of combat traumatization, which affects their personal well-being and activates their willingness to commit offenses.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Коваленко Є.С. Психологічні особливості правомірної поведінки військовослужбовців. Габітус. 2023. №46. С. 211-216.
- Коваленко Є.С. Психологічний аналіз базових переконань у військовослужбовців. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2023. №1. С. 193-197.
- Коваленко Є.С. Діагностика поведінки та переживань в умовах професійної діяльності військовослужбовців. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. 2023. Том 34 (73). №.1. С. 178-183.
- Коваленко Є.С. Специфіка стильової саморегуляції поведінки у військовослужбовців. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2023. № 15. С. 52-58.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Євдокімова Олена Олександрівна

2. Olena Evdokimova

Кваліфікація: д.психол.н., професор, 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, 27, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Колесніченко Олександр Сергійович

2. Oleksandr S. Kolesnichenko

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6406-1935

Додаткова інформація: ;<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=32sLVxIAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Національна академія Служби безпеки України

Код за ЄДРПОУ: 20001823

Місцезнаходження: вул. М. Максимовича, 22, Київ, 03022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Служба безпеки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кокун Олег Матвійович
2. Oleh M. Kokun

Кваліфікація: д.психол.н., професор, 19.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1793-8540

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 02141213

Місцезнаходження: вул. Паньківська, буд. 2, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Філоненко Володимир Миколайович
2. Volodymyr M. Filonenko

Кваліфікація: к. психол. н., доц., 19.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2662-1705

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, 27, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пономаренко Яна Сергіївна
2. Yana Ponomarenko

Кваліфікація: к. психол. н., доц., 19.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3374-3930

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, 27, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Мілорадова Наталя Едуардівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Мілорадова Наталя Едуардівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Невядовський Владислав Олегович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна